
ARTYKUŁY

SŁAWOMIR ZAWISZA, MONIKA PTASZYŃSKA¹

*Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich
w Bydgoszczy*

ROLA PROGRAMÓW UNII EUROPEJSKIEJ W ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI W OPINII RESPONDENTÓW

Nadesłany: 26.06.2020 Zaakceptowany do druku: 14.07.2020

1. Wstęp

Przemiany gospodarcze i społeczne trwające w Polsce od 30 lat spowodowały znaczny wzrost ekonomiczny kraju oraz rozwój regionów i społeczności lokalnych. Sukcesy gospodarcze są efektem wzrostu przedsiębiorczości najbardziej aktywnej części społeczeństwa. W ślad za zmianami ekonomicznymi podąża rozwój obszarów wiejskich oraz środowisk związanych z rolnictwem i gospodarką żywnościową. Sukcesy gospodarcze regionów i społeczności lokalnych gmin są związane z nadaniem samodzielności samorządom lokalnym i uaktywnieniem się działaczy samorządowych oraz przedsiębiorczych mieszkańców wsi po 1989 roku. Przekształcenia ustrojowe zapoczątkowane w roku 1989 w skali ogólnopolskiej miały zatem również wymiar lokalny i regionalny. Prawne podstawy ustroju samorządowego na szczeblu gminy zostały skonkretyzowane w 1990 roku. Zasadnicze znaczenie w tym zakresie miała nowelizacja Konstytucji, wprowadzająca postanowienia dotyczące samorządu terytorialnego, które zostały następnie rozwinięte w licznych aktach prawnych. Po wydaniu aktów prawnych w 1990 r. nastąpiło przywrócenie w Polsce dualizmu administracyjnego. W miejsce jednolitej władzy państwowej powołano terytorialną administrację rządową oraz organy

¹ Wkład pracy: Sławomir Zawisza – 50%, Monika Ptaszyńska – 50%.

samorządu terytorialnego, poczynsz od gminy, jako podstawowej jednostki samorządu. Jednocześnie ustalono podział zadań oraz kompetencji między administracją rządową a samorządem terytorialnym [Kallas 2009]. Dzięki tym procesom rozwój środowisk lokalnych oraz regionów kraju jest uzależniony od aktywności mieszkańców oraz ich przedstawicieli wybranych do pełnienia funkcji związanych z zarządzaniem rozwojem tych obszarów.

Rozwój lokalny i regionalny jest niezwykle ważnym elementem procesów ekonomicznych i społecznych całego kraju. Według Nelsona jest definiowany jako zmiany w regionalnej produktywności mierzonej wielkością populacji, zatrudnieniem, dochodem oraz wartością produkcji dodanej, obejmując także rozwój społeczny rozumiany jako poziom opieki zdrowotnej, dobrobyt, kreatywność czy też jakość środowiska. Gorzelak natomiast proponuje by pojęcie rozwoju regionu rozumieć jako podejście, w którym przedmiotem rozważań jest region jako wyodrębniona jednostka posiadająca określone zasoby rzeczowe i ludzkie, wchodząca w kontakty wymiany energetycznej i informacyjnej z otoczeniem, a także środowisko przyrodnicze [Jakubowski 2017]. Syntetyczną definicję rozwoju regionalnego proponuje Szlachta, twierdząc że rozwój należy postrzegać jako systematyczną poprawę konkurencyjności podmiotów gospodarczych i poziomu życia mieszkańców oraz wzrost potencjału gospodarczego regionów przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Również Klasik proponuje syntetyczne ujęcie rozwoju regionalnego, twierdząc, że rozwój regionalny to trwały wzrost: potencjału gospodarczego, siły konkurencyjnej oraz poziomu i jakości życia mieszkańców [Pająk, Dahlke, Kvilinskyi 2016].

Podstawowe jednostki samorządu lokalnego czyli gminy, są elementami każdego regionu i decydują o potencjalnych możliwościach rozwoju w ujęciu szerszym niż tylko lokalny. Położenie gmin na obszarach wiejskich oraz charakterystyka gospodarcza determinuje uzyskiwane efekty. Potencjalne możliwości gmin o przewadze funkcji rolniczych są mniejsze niż społeczności, na których rozwijają się nierolnicze kierunki aktywności gospodarczej. Samo pojęcie obszaru wiejskiego nie jest także jednoznaczne, ponieważ tymi zagadnieniami zajmują się różne dziedziny nauki jak na przykład: geografia, prawo, ekonomia, socjologia, etnografia czy politologia. Tradycyjnie wieś kojarzyła się z terenami zielonymi będącymi użytkami rolnymi wykorzystywanymi do produkcji roślinnej, zwierzęcej oraz ogrodniczej. Od kilku dziesięcioleci jednak obszary wiejskie przestały pełnić jedynie funkcje produkcji rolniczej na rzecz rozwijania się działalności innej niż rolnicza. Dla określania obszaru wiejskiego najczęściej brane są wskaźniki takie jak: kryteria administracyjne – podział na miasto, wieś; kryteria ekonomiczne mające na uwadze źródła dochodów i rodzaje aktywności zawodowej oraz kryteria demograficzne uwzględniające gęstość zaludnienia mieszkańców na danym

terytorium. Kolejne są kryteria architektoniczne, biorące pod uwagę zagospodarowanie przestrzenne terenu czy kryteria mieszane mające na uwadze dodatkowe elementy. Krzysztofik przywołuje kilka określeń, między innymi oszczędną definicję Siemińskiego, który twierdzi, że obszary wiejskie to tereny leżące poza miastem. Zdaniem Przezbórskiej, obszary te powiązane są funkcjonalnie z rolnictwem, ale również z innymi formami działalności, dla których podstawą jest korzystanie z zasobów przyrody: rzek, lasów czy jezior, w rzeczywistości służących do prowadzenia produkcji rolniczej, gospodarki leśnej, rybołówstwa śródlądowego oraz wypoczynku i turystyki. W ocenie Spychalskiego, obszar wiejski zlokalizowany jest poza terenami miejskimi zabudowanymi lub przemysłowymi i odznacza się zasobami rzeczowymi oraz ludzkimi w obrębie gospodarstwa rolniczego lub domowego, jednocześnie zaangażowanymi w aktywność produkcyjną i konsumpcyjną, a także silnym związkiem ze środowiskiem przyrodniczym [Krzysztofik 2017]. Znaczący wkład w budowanie kryteriów przydatnych do analizowania obszarów wiejskich w Polsce wnieśli Bański i Mazur wraz ze współpracownikami. Autorzy przyjęli gminę spełniającą kryteria obszarów wiejskich jako jednostkę podlegającą analizie. Na podstawie oceny danych empirycznych wśród gmin wyznaczonych obszarów wiejskich wyodrębnili takie obszary, które cechują się relatywną homogenicznością pod względem dostępności transportowej, dynamiki rozwoju i wewnętrznej struktury gospodarki [Bański, Mazur 2016; Mazur, Bański i in. 2015].

Według oficjalnego określenia Głównego Urzędu Statystycznego obszarami wiejskimi są tereny położone poza granicami administracyjnymi miast. Tworzą je obszary w granicach gmin wiejskich oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich. Posługując się tylko kryteriami administracyjnymi, nie można wszakże jasno sprecyzować obszarów wiejskich. W Polsce w tym kontekście obszarami wiejskimi są zarówno obszary o miejskim charakterze infrastruktury i zabudowy, gdzie prowadzona jest nierolnicza działalność gospodarcza oraz obszary o rozproszonej zabudowie, całkowicie podporządkowane działalności rolniczej. Inne definicje obszarów wiejskich wskazują na gęstość zaludnienia, jako kryterium podziału. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) uwzględnia gęstość zaludnienia, która nie powinna przekraczać 150 osób na 1 km². Eurostat również odnosi się do tego kryterium demograficznego, jednak z istotną różnicą we wskaźniku gęstości zaludnienia, która nie może przekroczyć 100 osób na 1 km² [Stanny 2014].

Koncepcje definiowania obszarów wiejskich ewoluowały i były rozbudowywane o nowe kryteria, które należy brać pod uwagę podczas klasyfikacji. Do najczęściej wskazywanych należą czynniki: demograficzne, terytorialne i odwołujące się do funkcji terenów wiejskich. Ostatnio zwrócono także uwagę na znaczenie

położenia wsi w stosunku do najbliższych ośrodków miejskich, biorąc pod uwagę możliwość i łatwość przemieszczania się ludności wiejskiej liczonej za pomocą czasu dojazdu dla 50% mieszkańców do najbliższego ośrodka miejskiego. Oprócz tych czynników, rozwój obszarów wiejskich jest w znacznym stopniu uzależniony od budżetu jakim dysponują lokalne władze. Możliwości prorozwojowe gminy są wprost uzależnione od aktywności samorządów gmin w pozyskiwaniu środków finansowych na rozwój [Borawska 2016; Stanny, Strzelczyk, 2015; Zawalińska 2012; OECD 2010; A revised 2010].

Od 2004 roku, po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, realizowano kolejne perspektywy finansowe, dzięki którym obszary wiejskie mogły zrealizować swoje plany rozwojowe. W ostatnim okresie, głównym programem skierowanym do mieszkańców wsi i rolników jest PROW 2014-2020, który stanowi instrument realizacji polityki określonej w II filarze Wspólnej Polityki Rolnej. Budżet tego kończącego się już programu wynosi ponad 13,5 mld euro, w tym środki pochodzące z budżetu UE w ramach EFRROW wynoszą 8,6 mld euro, a 4,9 mld euro stanowi wkład krajowy. PROW 2014-2020 jest realizowany przez sześć priorytetów, piętnaście działań, trzydzieści pięć poddziałań oraz czterdzieści dwa typy operacji. Podobnie jak w poprzednich okresach programowania realizacja programu powinna przyczynić się do modernizacji sektora rolno-spożywczego oraz rozwoju obszarów wiejskich [Mickiewicz, Mickiewicz 2017]. Jednym z beneficjentów tej perspektywy finansowej są regiony ze swoimi najmniejszymi jednostkami organizacyjnymi, jakimi są gminy. Znaczna część środków finansowych, kierowanych do gmin, usytuowana jest w Regionalnych Programach Operacyjnych RPO. Przedsiębiorczy mieszkańcy gmin oraz zarządzający samorządowcy są głównymi beneficjentami odpowiedzialnymi za pozyskiwanie środków finansowych z funduszy UE na rozwój swoich gmin.

2. Metodyka badań

Celem przeprowadzonych badań było określenie wpływu funduszy pozyskiwanych z Unii Europejskiej na rozwój obszarów wiejskich gminy Brześć Kujawski po wstąpieniu Polski do UE. Badania zostały przeprowadzone metodą sondażową wśród mieszkańców gminy oraz pracowników samorządu lokalnego. Celem ankiet i wywiadów wykonanych wśród respondentów było poznanie opinii na temat inwestycji, które zostały zrealizowane, a także uzyskanie oceny planowanych działań. Badania terenowe zostały wykonane w maju i czerwcu 2019 roku techniką ankiety wśród mieszkańców gminy Brześć Kujawski. Dobór osób do badań był celowy i były to głównie osoby zamieszkujące tereny wiejskie. Ankiety zostały przeprowadzone wśród 100 osobowej grupy składającej się z rolników prowadzących gospodarstwa rolne w różnych wsiach gminy Brześć Kujawski oraz osób

mieszkańcych na terenach wiejskich i w samym mieście. Arkusze ankiet zostały udostępnione na terenie urzędu miasta i gminy, gdzie potencjalni respondenci przychodzili w celu uzyskania informacji o środkach UE. Ankieta została również umieszczona w wersji elektronicznej na stronie internetowej urzędu miasta i gminy, a także docierano do mieszkańców poprzez sołtysów wsi, którzy również brali udział w badaniach. Przeprowadzono także analizę dokumentacji pozyskanej z Urzędu Miasta i Gminy Brześć Kujawski, która dotyczyła inwestycji prowadzonych na obszarach wiejskich. Pozwoliło to na oszacowanie udziału finansowego i procentowego środków pozyskanych z UE oraz środków z budżetu badanej gminy. W czerwcu 2019 roku został przeprowadzony wywiad z osobami odpowiedzialnymi za rozwój gminy, realizację inwestycji i wykorzystanie środków z UE.

Badana gmina Brześć Kujawski jest usytuowana w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie włocławskim. Miasto położone nad rzeką Zgłowiączką graniczy z gminami: Lubraniec, Włocławek, Lubanie, Bądkowo (powiat aleksandrowski), Osiecin (powiat radziejowski). Zajmuje powierzchnię 143,51 km² i jest podzielona na 25 sołectw. Na terenie gminy w czasie badań zamieszkiwały 11 163 osoby, z czego 6 608 osób (59,2%) to mieszkańcy obszarów wiejskich. Gmina Brześć Kujawski jest gminą typowo rolniczą, użytki rolne stanowią 75,5% powierzchni gminy, a gęstość zaludnienia wynosi 77,79 osoby na 1 km² – spełnia zatem kryteria określające status obszarów wiejskich. Grunty orne w większości zakwalifikowano do IV-VI klasy bonitacyjnej. Głównymi kierunkami produkcji roślinnej są uprawy zbóż, buraka cukrowego, rzepaku, kukurydzy na kiszonkę, facelii błękitnej i warzyw gruntowych. Na terenie gminy w okresie badań znajdowało się 1045 gospodarstw rolnych o różnej powierzchni i specjalizacji. Część z nich zajmowała się produkcją mleka, bydła opasowego, jak też trzody chlewnej. Ponadto na terenie gminy około 2000 ha zajmowały lasy, co stanowi 14,0% powierzchni gminy.

Wśród badanych osób kobiety stanowiły 54,0%, natomiast mężczyźni 46,0% respondentów. Badania wykazały, że 78,0% badanej grupy zamieszkiwało tereny wiejskie, a 22,0% to mieszkańcy miasta. Respondenci to w 70,0% osoby, które od urodzenia mieszkały w gminie Brześć Kujawski, a 30,0% to osoby, które mieszkały od kilku lat w badanej gminie. Biorąc pod uwagę wiek badanej populacji, można zauważyć, że wśród respondentów przeważały osoby młode do 29 roku życia – 36,0% oraz 30-39 lat – 30,0% badanych. Dwie kolejne grupy to badani w wieku 40-49 lat (14,0%) i 50-59 lat (13,0%). Najmniejszą kategorią respondentów były osoby w wieku 60 lat i więcej – tylko 7,0% badanych. Analizując wykształcenie badanej grupy, można zauważyć, że najwięcej respondentów (37,0%) posiadało wykształcenie wyższe, a 29,0% wykształcenie średnie. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 18,0%, natomiast podstawowe 16,0% badanych mieszkań-

ców. Oceniając status zawodowy można stwierdzić, że 36,0% osób prowadziło gospodarstwa rolne, 29,0% respondentów to uczniowie bądź studenci, 17,0% osób pracowało na etacie, 8,0% stanowili emeryci i renciści. Osoby prowadzące działalność gospodarczą stanowiły 7,0% badanej populacji, natomiast 3,0% to osoby niepracujące i bezrobotne. W badanej próbie przeważały osoby młode i lepiej wykształcone, co odbiega od charakterystyki populacji generalnej badanej gminy. Biorąc powyższe pod uwagę oraz liczebność próby i nielosowy dobór respondentów, wyniki badań można odnosić wprost do populacji badanych osób.

3. Wyniki badań

Z analizy dokumentacji wynika, że wszystkie inwestycje prowadzone wyłącznie na terenach wiejskich w badanej gminie zostały dofinansowane ze środków unijnych w 64,3% ogólnej wartości wszystkich projektów. Środki z budżetu gminy stanowiły 35,7% wartości całkowitej wszystkich inwestycji. Zdecydowana większość inwestycji została dofinansowana co najmniej w połowie z funduszy Unii Europejskiej. Porównując koszty inwestycji wykonanych na obszarach wiejskich gminy Brześć Kujawski z projektami zrealizowanymi w samym mieście można ocenić jaka część środków była przeznaczana na rozwój obszarów wiejskich. Biorąc pod uwagę łączną wartość projektów, które poprawiły różne aspekty życia mieszkańców całej gminy, 71,9% zostało przekazane na obszary wiejskie, a 28,1% to inwestycje w mieście Brześć Kujawski. Z całkowitego dofinansowania UE wszystkich projektów, 77,8% przeznaczone zostało na rozwój wsi, natomiast pozostałe 22,2%, to środki, które współfinansowały inwestycje w mieście. Łączny udział własny inwestycji z własnego budżetu gminy został podzielony podobnie, przy czym 63,2% tej kwoty zostało przeznaczone na inwestycje na terenach wiejskich, pozostałe 36,8% przekazane zostało na projekty zrealizowane w mieście. Dofinansowania inwestycji ze środków unijnych na obszarach wiejskich mieściły się w granicach od 36,5% do 82,7% kosztów danego projektu, natomiast na terenie miasta od 24,3% do 67,8% wartości inwestycji. Z danych tych można wywnioskować, że władze gminy pozyskiwały środki na rozwój obszarów wiejskich, jak i na rozwój miasta. Ogólna kwota dofinansowania ze środków UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wyniosła 2158,45 zł. Znacznie większa kwota środków pozyskanych z programów UE została skierowana na dofinansowanie projektów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wsi (2838,10 zł) niż na 1 mieszkańca miasta Brześć Kujawski (1172,48 zł). Z badań wynika więc, że środki finansowe pozyskane w ramach programów współfinansowanych ze środków UE w znacznie większym stopniu wspierały programy realizowane dla mieszkańców wsi w badanej gminie. Należy jednak zwrócić uwagę, że badane środowisko to typowo rolnicza gmina, w której tereny wiejskie stanowiły 75,5% powierzchni całej gminy.

Po przeprowadzonym wywiadzie z osobami odpowiedzialnymi za rozwój gminy, rozwój obszarów wiejskich, jak i z władzami Brześcia Kujawskiego można wywnioskować, że projekty, które zostały zrealizowane na terenie gminy były przemyślane i przeanalizowane tak, aby budżet gminy nie był nadmiernie obciążony oraz żeby gmina była w stanie pokryć późniejsze koszty eksploatacyjne ukończonych inwestycji. W latach 2004-2016 gmina pozyskiwała znacznie więcej środków na rozwój obszarów wiejskich z PROW niż z innych programów, a od roku 2017 większa część funduszy była pozyskiwana z RPO. Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego starała się spełnić, w miarę możliwości, oczekiwania mieszkańców. Pozyskując fundusze na przydomowe oczyszczalnie ścieków czy też na wymianę pokryć dachowych z azbestu udało się spełnić indywidualne oczekiwania mieszkańców. Rozwój infrastruktury drogowej oraz sieci kanalizacyjnej spełnił oczekiwania znacznie szerszej części mieszkańców gminy Brześć Kujawski. Bariery, które utrudniały pozyskiwanie środków unijnych to głównie procedury administracyjne. Czas na składanie wniosków dotyczących danego projektu jest zwykle bardzo krótki, natomiast oczekiwanie na decyzję o przyznaniu funduszy trwa czasem wiele miesięcy. W projektach unijnych nie jest brany pod uwagę budżet gminy, przeliczony na mieszkańca, dlatego uzyskanie dofinansowania z Unii Europejskiej pod tym względem jest łatwiejsze niż dotacje krajowe, gdzie budżet gminy przeliczony na mieszkańca jest jednym z kryteriów uzyskania środków.

Atutem gminy Brześć Kujawski jest jej położenie w pobliżu autostrady A1, przy której powstaje Brzeska Strefa Gospodarcza, mająca coraz większy wpływ na budżet gminy, ale również na poziom życia mieszkańców. Dzięki niej także wzrasta liczba miejsc pracy. Kolejnym atutem gminy Brześć Kujawski jest także fakt, iż jest to gmina uzdrowskowa, współpracująca z Uzdrowskiem Wieniec Zdrój. Problemem jest przebudowa drogi krajowej DK62, jednak gmina nie ma na to żadnego wpływu. Problemy, które gmina starała się rozwiązać dotyczą głównie budownictwa społecznego, komercyjnego i socjalnego oraz pokonania ograniczeń dotyczących tego problemu. Brak jest miejsca na wznoszenie nowych budynków w mieście, jednak gmina stara się pozyskać nowe tereny, aby ten problem rozwiązać. Na terenach wiejskich badanego obszaru jednym z większych problemów był brak oświetlenia w niektórych wsiach. Aby to zmienić władze Miasta i Gminy starały się pozyskać fundusze, dzięki którym można uzupełnić oświetlenie dróg, ścieżek rowerowych i chodników.

Władze gminy starały się poprawić komunikację wewnętrzną w urzędzie, dla usprawnienia funkcjonowania gminy oraz pozyskiwania kolejnych funduszy. Prowadzone są szkolenia pracowników gminy na temat środków, które można pozyskać na rozwój Brześcia Kujawskiego. Dla ułatwienia mieszkańcom gminy dostępu do informacji dotyczących działań na jej terenie oraz na temat funduszy

unijnych została unowocześniona strona internetowa Brześcia Kujawskiego. Na stronie tej umieszczono informacje użyteczne w ubieganiu się o pozyskanie środków oraz szczegóły dotyczące projektów zrealizowanych na terenie gminy.

Przeprowadzone badania sondażowe wskazują, że zainteresowanie działaniami gminy oraz funduszami unijnymi w gminie Brześć Kujawski było spore, bowiem jak wskazało 35,0% respondentów, pytani interesowali się tymi zagadnieniami. Osób, które raczej interesowały się tymi informacjami było 26,0%. Respondentów nie mających zdania było 15,0%, raczej nie interesujących się 12,0%. Nie wykazujących żadnego zainteresowania działaniami gminy i środkami unijnymi było 12,0%.

Tablice informacyjne, którymi są oznaczone wszystkie inwestycje współfinansowane ze środków unijnych były dostrzegane przez 81,0% respondentów, 72,0% z nich to mieszkańcy obszarów wiejskich, a 9,0% to mieszkańcy miasta Brześć Kujawski. Tablice były zauważane częściej przez respondentów z wyższym (34,0%) i średnim (22,0%) wykształceniem, niż z zasadniczym zawodowym (15,0%) i podstawowym (10,0%). Tablic nie dostrzegało natomiast 19,0% respondentów. Byli wśród nich częściej mieszkańcy miasta (13,0%), niż osoby zamieszkujące na wsi (6,0%).

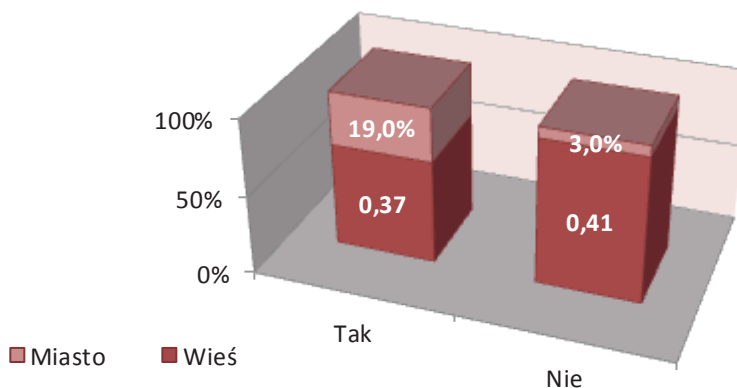
Gmina Brześć Kujawski pozyskiwała środki z Unii Europejskiej na różnego rodzaju projekty rewitalizacyjne. Projekty te potrafiło wymienić 56,0% respondentów. Więcej, bo 37,0% tej grupy to mieszkańcy wsi, a 19,0% badanych mieszkało na terenie miasta. Wśród wymienionych inwestycji znalazła się głównie infrastruktura drogowa, termomodernizacja obiektów szkolnych, oczyszczanie rzeki Zgłowiączki, remonty świetlic wiejskich, ale również rewitalizacja zabytków, budynku Urzędu Miasta i Gminy Brześć Kujawski czy też remont klasztoru. W odpowiedziach pojawiły się również przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz kanalizacja i wodociągi. Na terenach wiejskich były również zauważane powstałe place dla dzieci i obiekty sportowe. Wśród respondentów 44,0%, w tym 41,0% to mieszkańcy terenów wiejskich, 3,0% mieszkańców miasta, nie potrafiło wymienić jakie inwestycje zostały zrealizowane przy wsparciu środków unijnych (rysunek 1).

Ocena wpływu zrealizowanych projektów rewitalizacyjnych na poprawę jakości życia mieszkańców wskazała, że 38,0% badanych oceniło ten wpływ raczej wysoko, tyle samo 38,0% przeciętnie, 13,0% bardzo wysoko, 6,0% bardzo nisko, 5,0% raczej nisko. Respondenci odnosząc się do poprawy funkcjonalności gminy w 39,0% ocenili ją raczej wysoko i przeciętnie, 11,0% bardzo wysoko, 7,0% raczej nisko i 4,0% bardzo nisko. Poprawa wizerunku gminy w 39,0% została oceniona przeciętnie, 36,0% respondentów wyraziło opinię, że raczej wysoko, a 12,0% bardzo wysoko oraz 10,0% raczej nisko i bardzo nisko 4,0%. Jeżeli chodzi o wzrost atrakcyjności

badanej gminy, to 39,0% respondentów oceniało ją raczej wysoko, 36,0% przeciętnie, 18,0% bardzo wysoko, 5,0% raczej nisko, natomiast tylko 2,0% bardzo nisko. Z tych danych można wywnioskować, że wpływ zrealizowanych projektów rewitalizacyjnych był raczej wysoko oceniany przez respondentów (rysunek 2).

Rysunek 1

Projekty rewitalizacyjne na obszarze gminy realizowane przy wsparciu funduszy unijnych z podziałem na miejsce zamieszkania badanych mieszkańców

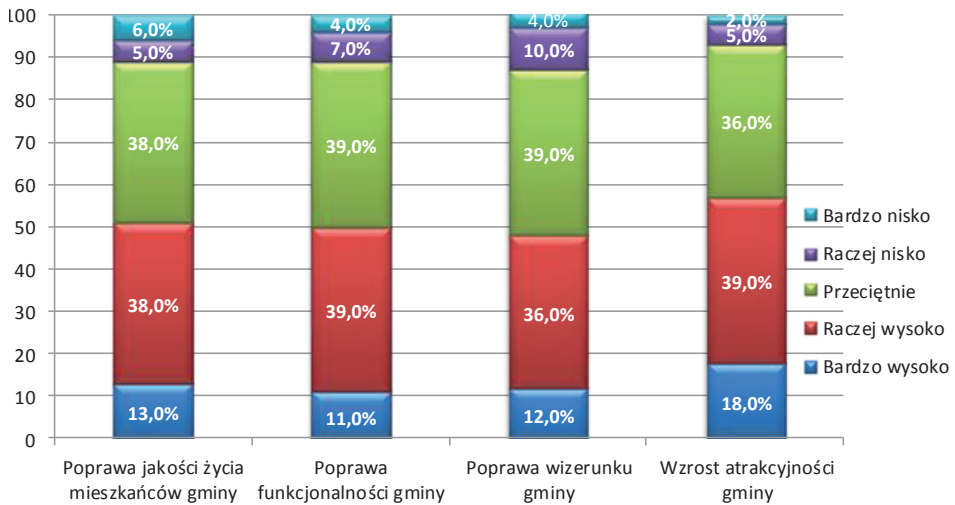
Źródło: Badania własne.

Wiedza badanych osób na temat korzystania z funduszy unijnych przez gminę Brześć Kujawski wskazuje, że aż 38,0% respondentów (33,0% to mieszkańcy wsi, a 5,0% miasta, w tym 7,0% z wykształceniem podstawowym, 3,0% z zasadniczym zawodowym, 13,0% ze średnim i 15,0% z wykształceniem wyższym) nie orientowało się z jakich funduszy korzystała gmina. Kolejne 35,0% respondentów (32,0% mieszkańców obszarów wiejskich i 3,0% mieszkańców Brześcia Kujawskiego) wiedziało jakie projekty unijne były prowadzone przez gminę. Bardziej zorientowaną grupą respondentów były osoby z wykształceniem wyższym i średnim (21,0%), niż z zawodowym i podstawowym (14,0%). Pozostałe 27,0% badanych nie miało zdania na ten temat i w tej kategorii największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim (12,0%).

W gminie Brześć Kujawski wiele usług czy obiektów zostało sfinansowanych w ramach funduszy Unii Europejskiej. Z badań wynika, że 44,0% respondentów miało świadomość źródła finansowania i odpowiedziało, że raczej korzystało, 20,0% raczej nie korzystało, 16,0% zdecydowanie rozpoznawało takie miejsca, a 13,0% nie miało zdania na ten temat. Najmniej, bowiem 7,0% respondentów zdecydowanie nie korzystało z usług i obiektów, które zostały współfinansowane z funduszy unijnych, bądź też nie wiedziało, że obiekty, z których korzystali zostały w jakiejś części sfinansowane ze środków unijnych (rysunek 3).

Rysunek 2

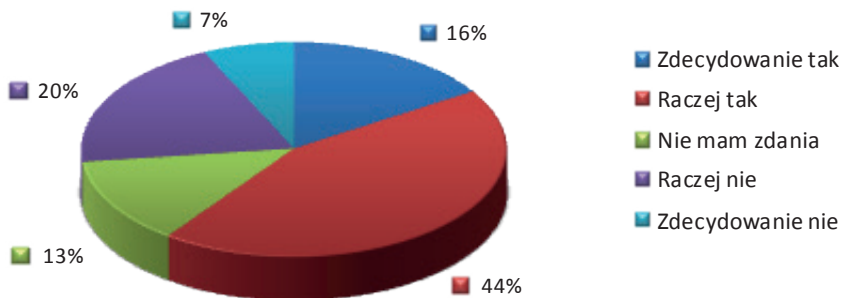
Ocena zrealizowanych w gminie projektów rewitalizacyjnych przez respondentów

Źródło: Badania własne.

Rysunek 3

Korzystanie z usług i obiektów sfinansowanych w ramach funduszy UE według badanych mieszkańców

Źródło: Badania własne.

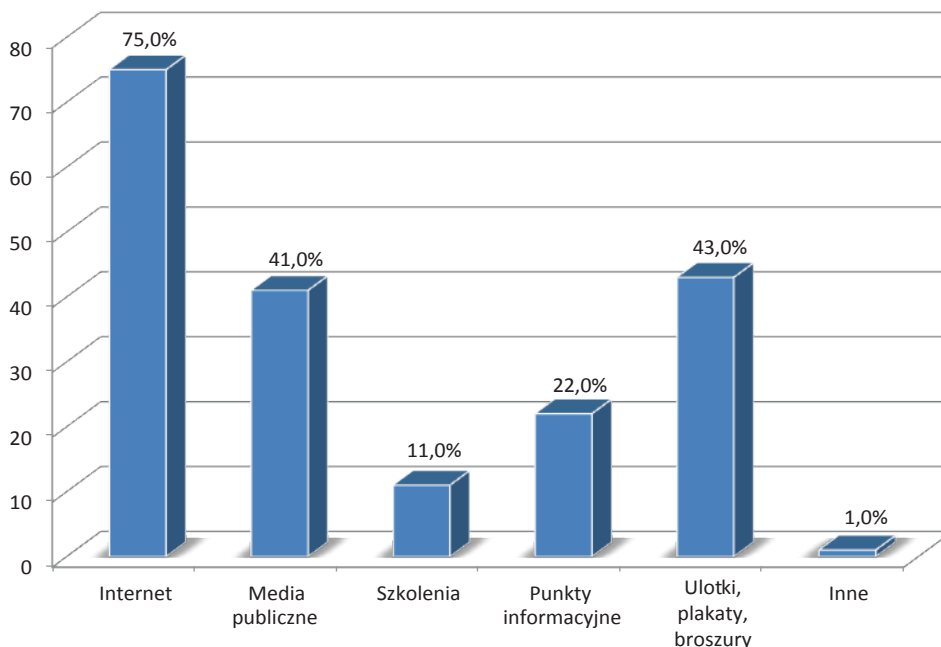
Stopień poinformowania mieszkańców o projektach współfinansowanych z funduszy unijnych w gminie Brześć Kujawski w ocenie wielu respondentów był przeciętny 43,0%. Jako raczej wysoki został oceniony przez 25,0% badanych, a 14,0% respondentów wskazało jako bardzo wysoki, natomiast 10,0% uważało, że stopień poinformowania był raczej niski i 8,0%, że był bardzo niski.

Dostęp do informacji na temat wykorzystywania funduszy unijnych w gminie Brześć Kujawski zdaniem 42,0% respondentów był przeciętny, zaś 22,0% oceniło raczej wysoko, natomiast 16,0% raczej nisko. Bardzo wysoko oszacowało dostęp do informacji 15,0% respondentów. Pozostałe 5,0% osób badanych uważało, że dostęp ten był bardzo niski. W populacji kobiet najczęściej zaznaczano odpowiedzi: 27,0% przeciętnie, 10,0% raczej wysoko i 10,0% raczej nisko. Wśród mężczyzn dominowały odpowiedzi: 15,0% przeciętnie, 12,0% raczej wysoko oraz 10,0% oceniło bardzo wysoko. Analizując odpowiedzi ze względu na wiek należy stwierdzić, że najwięcej ocen pozytywnych zanotowano w grupie osób młodszych, do 39 roku życia (27,0%).

Głównym źródłem informacji na temat funduszy unijnych dla osób biorących udział w badaniach był Internet (75,0%), drugie miejsce w ocenie respondentów zajęły ulotki, plakaty i broszury, ponieważ 43,0% respondentów czerpało z nich wiedzę o środkach unijnych. Na miejscu trzecim (41,0%) znalazły się media publiczne, które również były ważnym źródłem informacji. Punkty informacyjne, zdaniem 22,0% respondentów, były istotnym miejscem zdobywania wiedzy na temat funduszy z Unii Europejskiej, natomiast ze szkoleń czerpało wiedzę na temat środków i projektów unijnych 11,0% respondentów. Zaledwie 1,0% respondentów jako źródło informacji podał sąsiadów oraz innych mieszkańców gminy czy też wsi (rysunek 4).

Rysunek 4

Źródła informacji na temat funduszy unijnych w opinii respondentów

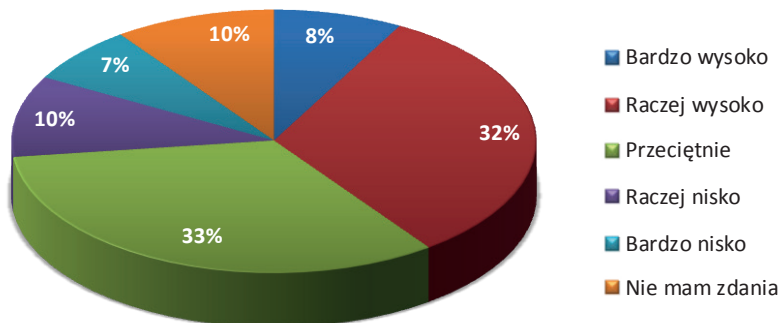
Źródło: Badania własne.

Koszty eksploatacyjne inwestycji współfinansowanych z funduszy UE zdaniem 9,0% respondentów zdecydowanie nie obciążały budżetu gminy, a w opinii 32,0% badanych raczej nie były nadmierne. Odpowiedzi te były zgodne z informacjami uzyskanymi w wywiadach przeprowadzonych z urzędnikami gminy. Najwięcej osób (44,0%) nie potrafiło wyrazić stanowiska na ten temat. Zdaniem 12,0% pytanych koszty te raczej obciążały nadmiernie budżet gminy, a 3,0% uważało, że zdecydowanie nadmiernie obciążały budżet. Analizując odpowiedzi z podziałem na płeć należy stwierdzić, że wśród kobiet 15,0% odpowiedziało, że raczej nie były obciążające budżet, a 24,0% nie miało zdania. Mężczyźni uważali, że koszty te raczej nie były nadmierne (17,0%), zaś 20,0% nie miało zdania. Mieszkańcy miasta rzadziej nie potrafili wyrazić swego zdania (11,0%) niż mieszkańcy wsi (33,0%).

Badani mieszkańcy wyrazili także opinie dotyczące stanu technicznego zakończonych inwestycji na terenie gminy. Respondenci oceniali ten stan najczęściej przeciętnie (37,0%), raczej wysoko (35,0%) i bardzo wysoko (12,0%). Negatywnych odpowiedzi było znacznie mniej: raczej nisko 10,0% i bardzo nisko 6,0% osób pytanych. Wyższe oceny były wybierane przez osoby lepiej wykształcone. Czystość gminy Brześć Kujawski została oceniona przez respondentów najczęściej przeciętnie (33,0%) lub raczej wysoko (32,0%). Raczej nisko oceniających było 10,0% respondentów i tyle samo (10,0%) nie miało zdania na ten temat. Natomiast 8,0% uważało, że czystość w gminie należy ocenić bardzo wysoko, zaś pozostałe 7,0% uważało, że czystość na terenie gminy należy ocenić bardzo nisko (rysunek 5).

Rysunek 5

Ocena czystości w gminie Brześć Kujawski przez badanych mieszkańców

Źródło: Badania własne.

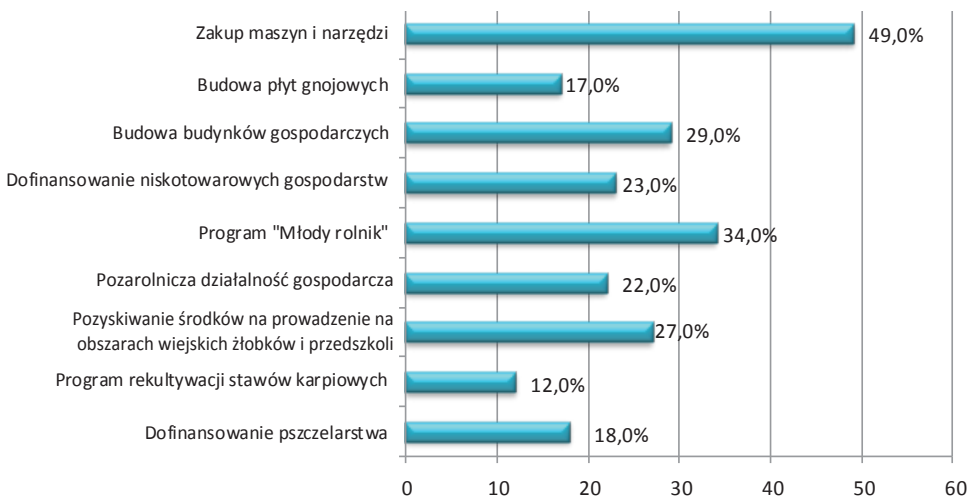
Znaczenie organizowania spotkań i szkoleń informujących o możliwości pozyskania środków z Unii Europejskiej w ocenie wielu respondentów było duże (33,0%) lub bardzo duże (19,0%). Sporo osób badanych uważało je za przeciętne

29,0%, a 11,0% za małe, zaś 3,0% za bardzo małe, natomiast 5,0% respondentów uważało, że organizowanie takich spotkań i szkoleń było bez znaczenia. Oceniając realny wpływ mieszkańców na ważne decyzje podejmowane przez władze samorządowe można stwierdzić, że było on zdaniem badanych: bardzo wysoki 7,0%, raczej wysoki 28,0%, przeciętny 41,0%, raczej niski 13,0% i bardzo niski 11,0%. Wyższe oceny formułowali mieszkańcy wsi oraz osoby lepiej wykształcone (26,0% raczej wysoko, 36,0% przeciętnie).

Dofinansowania z jakich chcieli skorzystać respondenci biorący udział w sondażu, mieściły się głównie w ramach modernizacji gospodarstw rolnych i dotyczyły przede wszystkim zakupu maszyn i narzędzi (49,0%). Mniej respondentów (34,0%) planowało skorzystać z programu „Młody rolnik”, a 29,0% chciało uzyskać dofinansowanie na budowę budynków gospodarczych. Na prowadzenie żłobków i przedszkoli na terenach wiejskich fundusze chcieli pozyskać 27,0% respondentów, 23,0% na wsparcie gospodarstwa niskotowarowego. 22,0% respondentów chciało uzyskać środki na pozarolniczą działalność gospodarczą, kolejne 18,0% było zainteresowanych dofinansowaniem pszczelarstwa, a 17,0% budową płyt obornikowych. Najmniej (12,0%) miało zamiar skorzystać z dofinansowania programu rekultywacji stawów rybnych z hodowlą karpia (rysunek 6).

Rysunek 6

Dofinansowania na modernizację gospodarstw rolnych w opinii respondentów

Źródło: Badania własne.

Pozyskanie funduszy na rozwój gospodarstw ekologicznych zdaniem 34,0% respondentów było korzystne, zaś 25,0% uważało, że zdecydowanie korzystne dla gminy Brześć Kujawski. Grupa 29,0% badanych osób nie miała zdania na ten te-

mat. Rozwój gospodarstw ekologicznych zdecydowanie za niekorzystny uznało tylko 7,0%, a za raczej niekorzystny 5,0% respondentów.

Do głównych barier pozyskania funduszy z Unii Europejskiej zdaniem respondentów należały procedury związane z dokumentacją i bardzo dużą liczbą wniosków do wypełnienia. Wielu badanych rolników bało się zobowiązań, które niesie za sobą otrzymanie dofinansowania. Czas na składanie wniosków często był oceniany jako zbyt krótki. Trudno było jednocześnie znaleźć pomoc, która jest bezpłatna. Respondenci uważali również, że barierą były kryteria konieczne do spełnienia, między innymi: wykształcenie osoby, która ubiega się o dofinansowanie czy wkład własny, bez którego nie ma żadnych szans na otrzymanie dofinansowania ze środków unijnych. Kolejna wskazywana niedogodność, to bardzo duża liczba chętnych do konkretnego programu UE np. „Młody rolnik”. Często brak też było informacji lub były one niedokładne, o możliwości pozyskania funduszy unijnych, co wskazywano jako przeszkodę na drodze do ich otrzymania.

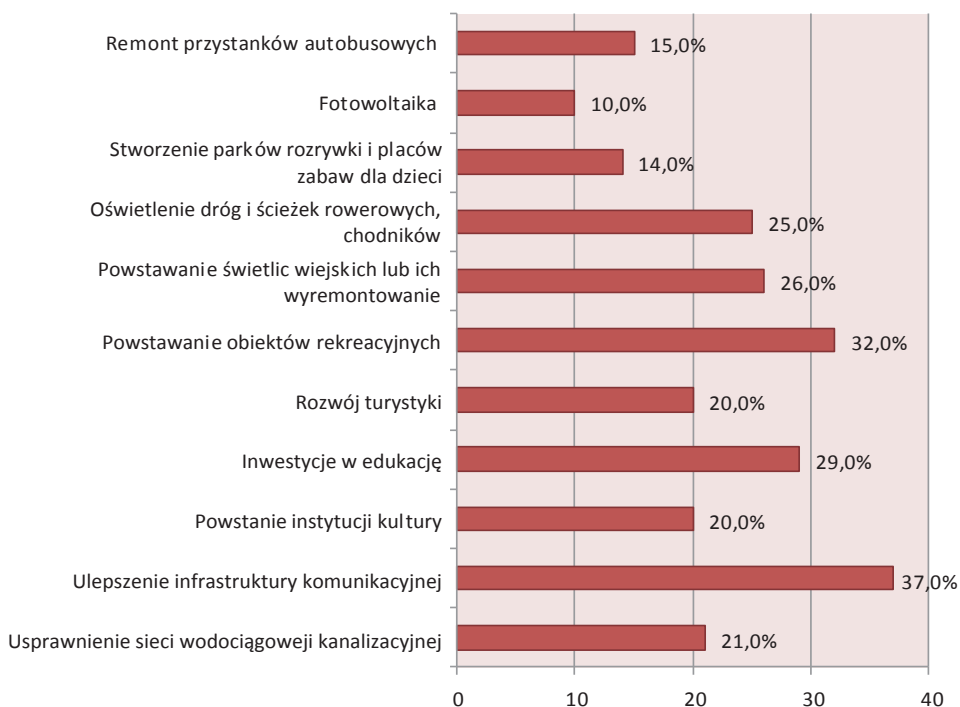
W badaniach zapytano mieszkańców o inwestycje, które powinny zostać zrealizowane w przyszłości na terenach wiejskich, dla poprawy ich rozwoju. W opinii respondentów to przede wszystkim polepszenie stanu infrastruktury drogowej (37,0%) oraz powstanie nowych obiektów rekreacyjnych (32,0%). Dla badanych mieszkańców ważne są również inwestycje w sferze edukacji (29,0%), tworzenie świetlic wiejskich lub wyremontowanie istniejących (26,0%). Oświetlenie dróg, chodników i ścieżek rowerowych zdaniem 25,0% badanych, z całą pewnością poprawiłoby bezpieczeństwo. Usprawnienie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w opinii 21,0% poprawiłoby komfort życia mieszkańców wsi. Część badanych (20,0%) uważała, że na obszarach wiejskich powinny powstawać instytucje kultury, a 20,0% że powinna rozwijać się bardziej turystyka na terenie gminy. Wśród badanych 15,0% respondentów uważało, że konieczny jest remont przystanków autobusowych, natomiast 14,0%, że ważne byłoby stworzenie parków rozrywki i placów zabaw dla dzieci, co miałyby korzystny wpływ na rozwój wsi. Natomiast 10,0% badanych dostrzegало, że wprowadzenie dofinansowania do instalacji fotowoltaicznych poprawiłoby rozwój obszarów wiejskich (rysunek 7).

W ocenie wielu respondentów istnieje konieczność wymiany pieców na ekologiczne (rysunek 8). Spośród osób badanych 35,0% uważało, że jest to bardzo konieczne, 31,0% że konieczne, natomiast 14,0% respondentów uznało, że ma to przeciętne znaczenie. Najmniejszy odsetek badanej populacji, to osoby uważające tę kwestię za mało znaczącą (7,0%), a 5,0% uważało przeciwnie za zupełnie niekonieczne, natomiast 8,0% wyraziło opinię, że nie ma to znaczenia. Wymiana pokrycia dachowego i rur wodociągowych z azbestem zdaniem 40,0% jest bardzo konieczna, dla 35,0% konieczna, a 16,0% uważało, że ma to znaczenie przeciętne. Nieliczni badani (5,0%) uznali, że ma to małe znaczenie, zaś 1,0% pytanych uwa-

zało za niekonieczne, a 3,0% stwierdziło, że nie ma to żadnego znaczenia. Zdaniem 25,0% respondentów zalesienie terenów gminy Brześć Kujawski ma bardzo duże znaczenie dla przyszłej kondycji środowiska przyrodniczego, jednocześnie 35,0% uważało, że ma to duże znaczenie. Dla 23,0% respondentów ten problem ma przeciętne znaczenie, zaś 9,0% uznało za mało znaczący. Tylko 3,0% stwierdziło, że ma bardzo małe znaczenie, natomiast 5,0% uważało, że jest to całkowicie bez znaczenia. Oceniając konieczność oczyszczenia i udroźnienia głównej rzeki gminy – Zgłowiączki, respondenci uznali w 35,0% za bardzo konieczne, 29,0% za konieczne, a 20,0% uważało, że ma to przeciętne znaczenie. Mniej było opinii respondentów (7,0%) uznających małą konieczność takich prac, a 4,0% uważało, że nie jest to konieczne lub bez znaczenia (5,0%).

Rysunek 7

Inwestycje, które powinny zostać wprowadzone w przyszłości, aby poprawić rozwój terenów wiejskich w opinii badanych mieszkańców

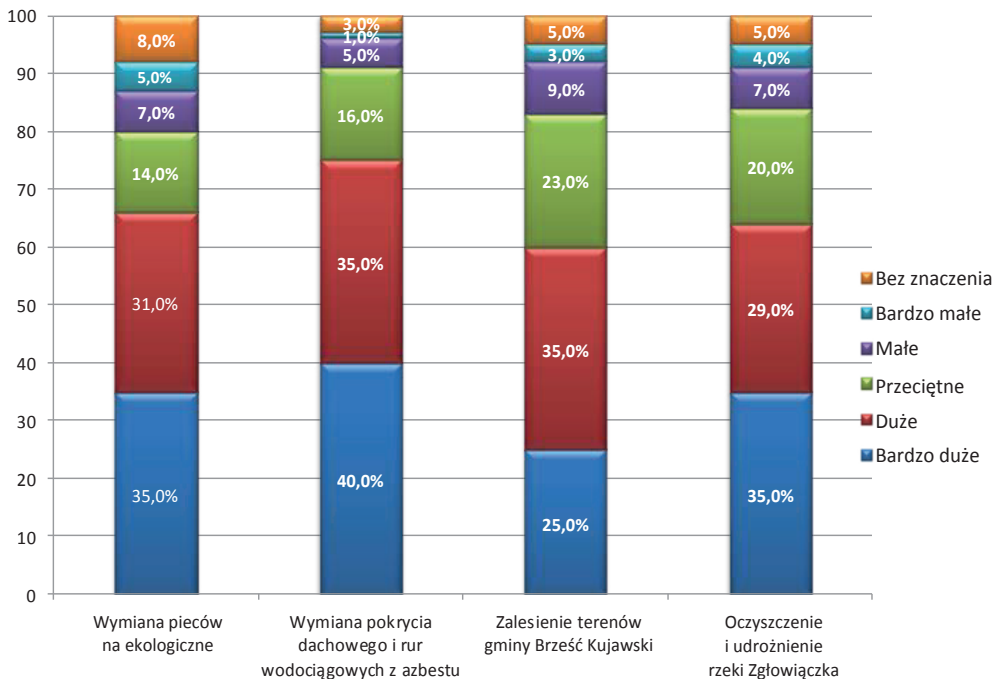
Źródło: Badania własne.

Zdaniem respondentów istotną kwestią byłoby pozyskanie funduszy unijnych na rozwój ochotniczych straży pożarnych (OSP). Spośród nich 36,0% uważało, że jest to raczej konieczne, 29,0% że zdecydowanie konieczne, a 25,0% nie miało zdania na ten temat. W mniejszości były osoby o negatywnych opiniach, spośród

których 6,0% uważało, że zdecydowanie nie powinno się pozyskiwać środków na rozwój OSP, a pozostałe 4,0% uważało, że raczej nie jest to konieczne. Pozyskiwanie funduszy na rozwój kół gospodyń wiejskich (KGW) w opinii 31,0% respondentów byłoby raczej konieczne, a dla 25,0% zdecydowanie konieczne. Sporo badanych (30,0%) nie miało zdania na ten temat, natomiast 8,0% uważało, że nie jest to raczej konieczne. Pozostałe 6,0% badanych uważało, że fundusze na rozwój kół gospodyń wiejskich byłyby zdecydowanie niepotrzebne. Konieczność powstania na terenie gminy domów opieki dziennej dla osób starszych uznano za raczej potrzebne 33,0% respondentów. Nieco mniej, bowiem 30,0% nie miało zdania na ten temat, 26,0% uważało, że domy dziennej opieki są zdecydowanie konieczne, a zaledwie 6,0% uważało przeciwnie, że są one zdecydowanie zbędne. Tylko pozostałe 5,0% respondentów uważało, że nie jest to raczej konieczne.

Rysunek 8

Ocena konieczności pozyskania funduszy unijnych na cele proekologiczne według badanych osób

Źródło: Badania własne.

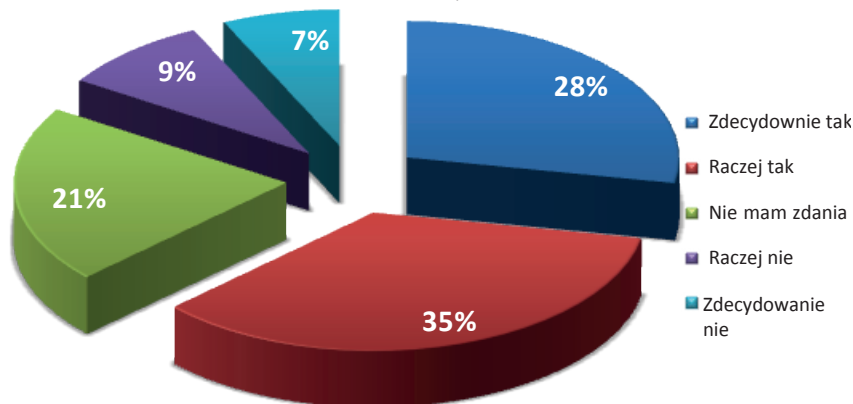
W ocenie respondentów w gminie Brześć Kujawski potrzebna jest rozbudowa terenów rekreacyjnych nad akwenami wodnymi. Tak uznało 35,0% badanych twierdząc, że jest to konieczne, natomiast 28,0% wyraziło opinię, że zdecydowa-

nie konieczne, a 21,0% nie miało zdania na ten temat. Tylko 9,0% respondentów uważało, że raczej nie ma takiej konieczności, zaś pozostałe 7,0% uważało, że zdecydowanie nie jest to konieczne (rysunek 9).

Pozyskanie funduszy na doposażenie świetlic wiejskich w nowe sprzęty (rysunek 10), w ocenie respondentów kształtowało się następująco: 37,0% respondentów uważało, że jest to raczej potrzebne, 30,0%, że zdecydowanie konieczne jest pozyskanie takich funduszy, a 23,0% nie miało zdania na ten temat. 5,0% badanych uważało, że jest to raczej niekonieczne, a za zdecydowanie zbędne uznało 5,0% osób pytaných. Dla respondentów najważniejsze byłoby wyposażenie świetlic w altanki i miejsca do ognisk i grilla (44,0%), sprzęt RTV (36,0%) oraz AGD (35,0%) i zestaw nagłośnieniowy (34,0%). Zdaniem respondentów w doposażaniu świetlic wiejskich konieczne są często najprostsze sprzęty jak: stoły (29,0%) i krzesła (26,0%). W świetlicach powinny znaleźć się również tablice interaktywne (27,0%) i właściwe oświetlenie (26,0%). Wśród pozostałych 12,0% wskazanych odpowiedzi znalazły się: stoły do gry w bilard i tenisa stołowego, darmowy dostęp do Internetu oraz naprawa centralnego ogrzewania (rysunek 11).

Rysunek 9

Ocena potrzeb rozbudowy terenów rekreacyjnych nad akwenami wodnymi w opinii badanych osób

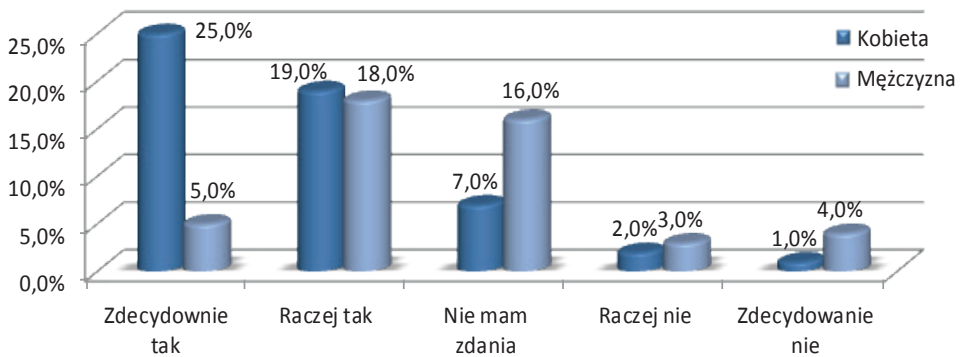
Źródło: Badania własne

Zdaniem respondentów gmina powinna pozyskać także środki na sfinansowanie badań profilaktycznych dla kobiet i mężczyzn. Badania te miałyby być wykonywane w przeznaczonych do tego i odpowiednio wyposażonych autokarach. Takie działania uznano za zdecydowanie konieczne dla mężczyzn (33,0%), jak i dla kobiet (36,0%). Za raczej konieczne pozyskanie takich funduszy na badania dla mężczyzn uznało 39,0% badanych, natomiast dla kobiet 40,0% pytaných osób. Respondentów nie mających zdania na ten temat odnośnie mężczyzn było 25,0%,

a w odniesieniu do kobiet 21,0%. Pozyskanie takich funduszy za raczej niekonieczne dla mężczyzn uznano 2,0% pytanych oraz 1,0% respondentów dla kobiet. Za zdecydowanie niekonieczne pozyskiwane funduszy na badania profilaktyczne dla mężczyzn wskazało 1,0%, natomiast dla kobiet 2,0% badanych.

Rysunek 10

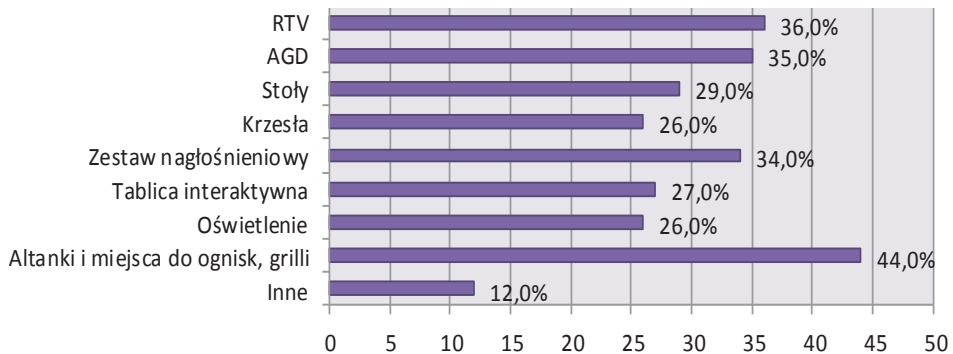
Ocena respondentów dotycząca potrzeby pozyskania funduszy unijnych na doposażenie świetlic wiejskich w nowe sprzęty

Źródło: Badania własne.

Rysunek 11

Sprzęty, w które powinny zostać wyposażone świetlice wiejskie w opinii respondentów

Źródło: Badania własne.

4. Podsumowanie

Gmina Brześć Kujawski pozyskiwała fundusze Unii Europejskiej, które miały znaczny udział w rozwoju obszarów wiejskich. Dofinansowanie inwestycji z środków unijnych na obszarach wiejskich sięgało maksymalnie 82,7% kosztów danego projektu, natomiast na terenie miasta do 67,8% wartości inwestycji. W ogólnej wartości wszystkich projektów zrealizowanych na terenach wiejskich udział funduszy unijnych wyniósł 64,3%. Ponad dwukrotnie większa kwota środków pozyskanych z programów UE, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, została skierowana na dofinansowanie projektów realizowanych na obszarach wiejskich gminy niż na terenie miasta Brześć Kujawski. Koszty eksploatacyjne inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych, w opinii władz gminy, jak i większości respondentów, mieściły się w przyjętych założeniach co do wysokości obciążenia budżetu gminy.

Inwestycje zrealizowane na terenach wiejskich przyczyniły się do poprawy standardów funkcjonowania społeczności lokalnej. W opinii badanych osób projekty znacznie przyczyniły się do rozwoju obszarów wiejskich jak i poprawiły standardy życiowe mieszkańców. Blisko połowa respondentów oceniła wysoko lub bardzo wysoko poprawę funkcjonalności wsi i jakości życia mieszkańców dzięki funduszom unijnym.

Zainteresowanie kolejnymi inwestycjami z dofinansowaniem z Unii Europejskiej wzrastało wśród mieszkańców gminy, a respondenci pozytywnie ocenili rozwój obszarów wiejskich. Władze gminy jako osoby odpowiedzialne za pozyskiwanie środków z UE i rozwój obszarów wiejskich wykazywały zainteresowanie pozyskaniem kolejnych funduszy na poprawę wielu aspektów funkcjonowania mieszkańców. Respondenci również wykazywali zainteresowanie działaniami gminy i funduszami unijnymi. Rozwój obszarów wiejskich w gminie Brześć Kujawski został oceniony bardzo wysoko i wysoko przez 48,0% pytanym osób. Z uzyskanych danych wynika, że mieszkańcy byli zadowoleni z działań podejmowanych przez władze samorządowe badanej gminy.

Gmina Brześć Kujawski ma charakter typowej gminy wiejskiej z przewagą funkcji rolniczych i słabiej rozwiniętym nierolniczym sektorem gospodarki. Rozwijała się w minionym okresie, głównie dzięki wsparciu funduszy z Unii Europejskiej. W opinii respondentów jest jeszcze wiele inwestycji koniecznych do zrealizowania, a z badań wynika, że władze gminy będą starały się o pozyskanie wsparcia finansowego ze środków UE na wskazywane działania. Mieszkańcy badanych terenów wiejskich wykazywali zainteresowanie pozyskaniem funduszy na rozwój własnych gospodarstw i nierolniczych działalności gospodarczych. Dzięki środkom unijnym obszary wiejskie w badanej gminie będą w przyszłości coraz bardziej dorównywać standardami lepiej rozwiniętym środowiskom miejskim.

LITERATURA

1. A revised urban-rural typology (2010): Eurostat regional yearbook, Luxemburg, [www.epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-HA-10-001/EN/KS-HA-10-001-EN.PDF].
2. Bański J., Mazur M. (2016): Classification of rural areas in Poland as an instrument of territorial policy. *Land Use Policy*. 54, p. 1-17.
3. Borawska M. (2016): Obszary wiejskie w statystyce publicznej. https://wroclaw.stat.gov.pl/files/gfx/wroclaw/pl/defaultstronaopisowa/2857/1/1/obszary_wiejskie_w_statystyce_publicznej.pdf
4. Mazur M., Bański J., Czapiewski K., Śleszyński P. (2015): Wiejskie obszary funkcjonalne – próba metodyczna wyznaczenia ich obszarów i granic. *Studia*, 37, s. 7.36.
5. Jakubowski E. (2017): Inteligentne specjalizacje elementem rozwoju polski zachodniej. *Marketing i Rynek* nr 10, s. 209-220.
6. Kallas M. (2009): Historia ustroju Polski. PWN, Warszawa, s. 398-399.
7. Krzysztofik M. (2017): Problematyka prawna pojęcia obszaru wiejskiego. *Studia Iuridica Lublinensi*, XXVU nr 1, s. 300-302.
8. Mickiewicz A., Mickiewicz B. (2017): Wsparcie transferu wiedzy i innowacji w ramach PROW 2014-2020. *Studies & Proceedings of Polish Association for Knowledge Management* nr 83, s. 26-37.
9. OECD Regional Typology (2010): Directorate for Public Governance and Territorial Development. <http://www.oecd.org/gov/regional-policy/42392595.pdf>.
10. Pająk K., Dahlke P., Kvilinskyi O. (2016): Determinanty rozwoju regionalnego – współczesne odniesienie. *Roczniki Ekonomiczne Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy* nr 9, Bydgoszcz. s. 109-122.
11. Stanny M. (2014): Wieś, obszar wiejski, ludność wiejska – o problemach z ich definiowaniem. *Wielowymiarowe spojrzenie. Wieś i Rolnictwo* nr 1(162), s. 1-16.
12. Stanny M., Strzelczyk W. (2015): Zróżnicowanie przestrzenne sytuacji dochodowej gmin a rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich w Polsce. *Roczniki Naukowe SERiA*, T. XVII, z. 4, s. 301-307.
13. Zawalińska K. (2012): Rozwój obszarów wiejskich w warunkach zmieniającej się koniunktury gospodarczej. *Roczniki Naukowe SERiA*, T. XIV, z 1, s. 580-585.

SŁAWOMIR ZAWISZA, MONIKA PTASZYŃSKA

**ROLA PROGRAMÓW UNII EUROPEJSKIEJ W ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH
GMINY BRZEŚĆ KUJAWSKI W OPINII RESPONDENTÓW**

Słowa kluczowe: *obszary wiejskie, Unia Europejska, rozwój, gmina, fundusze UE*

STRESZCZENIE

Prezentowane badania przeprowadzono w maju i czerwcu 2019 roku w gminie Brześć Kujawski w województwie kujawsko-pomorskim. Na podstawie udostępnionej przez władze samorządowe gminy dokumentacji wykonano analizę inwestycji i ocenę projektów zrealizowanych przy wsparciu środków UE w badanej gminie. W maju i czerwcu 2019 roku został przeprowadzony wywiad z władzami gminy oraz sondaż z wykorzystaniem techniki ankiety wśród 100 mieszkańców gminy, głównie zamieszkujących tereny wiejskie (78,0%). Po przeanalizowaniu zebranego materiału stwierdzono, że środki unijne miały znaczny udział w finansowaniu inwestycji prowadzonych na terenie gminy. Stanowiły od 36,5% do 82,7% kosztów danego projektu realizowanego na obszarach wiejskich, oraz od 24,3% do 67,8% wartości inwestycji na terenie miasta. Z całkowitego dofinansowania pozyskanego z programów UE 77,8% przeznaczone zostało na rozwój wsi w badanej gminie. Ponad dwukrotnie większa kwota środków pozyskanych z funduszy UE, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, została skierowana na dofinansowanie projektów realizowanych na obszarach wiejskich gminy niż na terenie miasta Brześć Kujawski. Koszty eksploatacyjne inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych, w opinii władz gminy, jak i większości respondentów, mieściły się w przyjętych założeniach co do wysokości obciążenia budżetu gminy. Badani mieszkańcy dostrzegali zmiany i w większości pozytywnie oceniali projekty jakie zostały zrealizowane przez 15 lat przy udziale funduszy UE w gminie Brześć Kujawski. Respondenci wskazywali na kierunki przyszłych inwestycji w gminie, które dotychczas nie były wspierane środkami finansowymi z programów UE.

SŁAWOMIR ZAWISZA, MONIKA PTASZYŃSKA

**THE ROLE OF EUROPEAN UNION PROGRAMMES IN THE DEVELOPMENT OF RURAL
AREAS OF THE BRZEŚĆ KUJAWSKI COMMUNE IN THE OPINION OF RESPONDENTS**

Keywords: *rural areas, European Union, development, commune, EU funds*

SUMMARY

The presented research was conducted in May and June 2019, in the Brześć Kujawski commune in the Kujawy-Pomerania Province. Based on the documentation shared by the local government authorities, an analysis of investments as well as assessment of projects implemented with the support of EU funds in the studied commune were conducted. In May and June 2019, an interview with the commune authorities and a poll using the survey technique among 100 commune residents, mainly living in rural areas (78.0%),

were conducted. After analysing the collected material, it was found that EU funds had a significant share in financing investments carried out in the commune. They constituted from 36.5% to 82.7% of the costs of a given project implemented in rural areas, and from 24.3% to 67.8% of the value of investments in the city. Out of the total funding obtained from EU programs, 77.8% was allocated to the development of villages in the studied commune. Per 1 resident, more than twice the amount obtained from EU funds was allocated to co-finance projects implemented in the rural areas of the commune than in the city of Brześć Kujawski. In the opinion of the commune authorities, as well as the majority of respondents, the operating costs of investments co-financed from EU funds were within the adopted assumptions as to the financial burden on the commune's budget. The surveyed residents noticed the changes and generally positively assessed the projects that were implemented within 15 years with the participation of EU funds in the Brześć Kujawski commune. The respondents pointed to the directions of future investments in the commune, which have not yet been supported by EU funds.

e-mail: zawisza@utp.edu.pl